

تاتارچه قرآن تفسیری

محمد کامل المطیعی تحفة اللین اثری.

۲ نچی کیسهک

ناشری: عبدالله کیلدیشفی.

وقرانا فرقناه لتقراه علی الناس

علی مکث ونزلناه تنزیلا الایه

سورة بنی اسرائیل.

هر حقوقی صاحبینه راجعدر.

قرانده «معارف» مطبعهسی.

КАЗАНЬ,

Электро-типографія „МААРИФЪ“

1914 г.

طبع ۱۳۳۳ هجری قمری مطابق ۱۳۱۲ میلادی

سورة البقره

بوسوره مدينه منوره ده پيغمبروز محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم گه
الله تعالى طرفندن جبارلمشدر. بقره ديمك عربجه، صير ديمكدر. بو
سوره ده بنى اسرائيل صيبرى قصه سيده بولديغندن بقره سورسى ديب
اسم بيرلمشدر. بار چهسى ۲۸۷ آيتدر.

بسم الله الرحمن الرحيم

(الم) بو سوزده اوچ حرف هجا بار: برنجيسى ا - ايكنچيسى
ل - اوچينچيسى م - حرفلير. بو حرفلر فقط اسملرى ايله او قولوب
آلارغه معنى ويرمك بولماس، چونكه الفبا حرفلرينك معنالىر يوقدر.
آلاردن تيك سوز گنه جيولوب يا صالا. بو الف، لام، ميمدن الله تعالى
نرسه مراد ايتكك اننى هيچ كسه بلمه مشدر. البته بونده بر ياشرن سر
بولورغه كيرهك، چونكه كلام الله نك هر سوزنده بر سر ومعنى بار،
فقط بولار نك بعضيسون اصلا عقل ايله بيروب بولميدر. مينده مسلكم
قرآننى عقل برله تفسير تو گلددر.

(ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ) برده شك سر وشبهه سر ايشته كتاب

مونه بو كتابدر. يعنى قرآن مقدس در. (هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ) تقوى بولغوچى
آدملر اوچون توغرى يولغه كوندر و بو كتاب ايله در.

سورة فاتحه ده بر مرتبه اهدنا الصراط المستقيم دينلمش ايدى.
ايندى ينه جناب الله بو سوره باشندوق توغرى يولغه كونلمك قرآن ايله
بولور ايدكن اوشبو سوزى ايله بلدر مشدر، فقط مع التأسف بز نك
تاتار توركللرى توفيق وهدايتنى طوب توغرى قرآن دن ازلمى، از لهر
ايدى بلسكه قرآننى توبك اكلى آلمى، صوقرلق ايله ئلله نيندى ايشانلردن

از لهرگه توتونا بولارنڭ برسی ايشان آطالوب و برسی مرید آطالوب
 شونڭ ایله توغری یولغه کونلو بولا - هدایت تابولا دیب یورولری قرآن
 معنارن دستور العمل ایتمگانلکدن باشقه بر شی توڭلدر. اللهغه و آنڭ
 پیغمبرینه اینانساکڭ قرآن اوگرهن، قرآن بل. مونه توغری یول شول
 قرآن مقدس یولی در. ایشانلق مریدلک قرآنده هیچده یوقدر. اول
 ایندی فی زماننا هذا چیقمش بر بدعت سیئنه در. (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
 بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ) تقوی آدملر شونلدر که:
 آلا رغیبده بولغان نرسه لرگه اشانالر (یعنی تولگانلرین صوڭ قوبماق،
 جنت وجهنم کبیلرنگ بولا چاغینه ایمانلری بولا). نمازلرن ییرینه ینکر و ب
 توغری اشلیر. اوزلرینه بیرلش و دولتلرندن آزمی کوبهی بولسه ده
 باشقه لارنیده نفقه لندر لر.

جناب الله بو آیه کریمه ده تقوی آدملرنگ صفاتلرن ایتوب کورسه ته،
 یعنی آلا رصاران بولمی، هر تورلی وجوه الخیرانکه ماللرن قرغانمی لر، دی.
 وجوه الخیرات نڭ ایڭ کیرا کلیمسی؛ بای ایشانلرغه و دین صاتوب معیشت
 ایتوچی صوری قورتارغه زکات توطدر و دیگان سوز توڭلدر. آلا رغه
 زکات آلوده، بیروده هر ایکسی مطلقا حرامدر. بلکه اوقو، اوقتو، مکتب
 و مدرسه یوللریدر. بونده اصلا شبهه ده یوقدر. مونه شونلای اورنلرغه
 نفقه بیر و چیلر و همت ایدوچیلر البته تقوی آدملدر. (وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ

بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ) ودخی شولار
 یا محمد ایندرلرگن کتابغه (قرآن گه) وسیندن الگاری ایندرلرگن
 کتابلرنگ همه سینه اینانالار. و آخرت کونینگ حقلغنده برده شکسز
 بله لر. (أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) ایشته مونه بو
 آدملر رباری طرفندن توغری یولغه کوندرلش آدملدر. و آخرت
 کوننده شلته و عذابدن قوتلغوچیلرده شولاردر. (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

سوا عليهم انذرتهم ام لم تنذرهم لا يؤمنون) مکه کافرلری: ابو جهل،
 ابولهب کبی کیری بتسکان عناد ایتوچی کافرلری کیرهک فورقت و کیرهک
 فورقتما باری بر اینانماسلر. (ختم الله علی قلوبهم و علی سمعهم و علی
 ابصارهم غشاوة و لهم عذاب عظیم) کفرلکلری سبئلی: جناب الله آلارنک
 کوکلرینه قارالق مهری باصقان - حقلقنی آکلامازلر، قولافلرینه
 و کوزلرینه پرده باصقان - حقلقنی ایشتماز و کورماز اولمشلردر. ایندی
 آلارغه الوغ عذاب بولور.

بو مذکور ایکی آیت ایله جناب الله کافرلرنک صفتن ده بزلرگه
 یلدر و ب قویدی. ایمانلی بندلر بویله بولماسقه کیرهک. آلا الله ناک عذاب
 ایله وعیدندن فورقوچی، حقلقنی آکلاوچی، ایشتوچی و کوروچی
 بولورغه کیرهک. باشقه قالمق کلمه پویشن کیوب آیاقغه صاورلی چینک کهوش
 کیو بلهن گنه اشلر تمام بولوب بتمیدر جماعت. هر اشدیه قرآن اینکناچه
 بولورغه کیرهک. اللهم ارنا الحق حقا. (و من الناس من یقول انا بالله

و بالیوم الآخر و ما هم بمؤمنین) بعض آدملر بار: اللهغه و آخرت کونینه
 ایناندن دیمب ئه دیتلر، حالبوکه توپده اوزلری مؤمن توگللردر.

جناب الله بو آیتلر ایله طشندن مسلمان اماچن چنده اچندن کافر
 و منافق بولوب یورگان کشیلر صفتن بیک اچق ایتوب بلدردی. آکلارغه
 کیرهک: شوندی آدملر چالما چاپان آستنکده طابلولری بیک ممکن در.
 (یغادعون الله و الذین امنوا و ما یخدعون الا انفسهم و ما یشعرون)

منافقلر بو سوزلری ایله اللهنی و مؤمن لرنی آلامق بولالر، یوق
 آلدی آلماسلر مگر آکسزلقلارندن اوز. اوزلرنکینه آلدالر (فی قلوبهم

مرض فزادهم الله مرضا و لهم عذاب الیم بما كانوا یکنون) کوکلرینه
 خستهلق یعنی شک و نفاق بولدیغندن اللهده آلارغه شول کوکلر ضعیفلرکن

آرتدرا بیره و آلاغه شول یالغان سوزاری سنبلی رنجتکوچی قاطی
 عذاب برله عذاب فیلادر. (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا
 إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ) آلاغه چیرده بوزقلق چیقاروب یورما گز دیب
 ایتولسه جوابلرنده: بز بوزقلق اشله میهن فقط بز اصلاح قیلو چیلرمن یعنی
 توزه توچیلرمن دیب ایتکان بولالر (أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا
 يَشْعُرُونَ) آگاه بولوگز! آلا اصلا توزه توچیلر توگل ادرر بلکه حقیقتا
 آلا بوزوچیلر در، لکن آلا اوزلری آکلامیلر - سیزمیلر.

بوندی آدملرده: میوغن قروب، صاچن قروب بتروب، باشن
 تاقرایطوب، چالما وچاپان ایله یوروچیلر آراسنده بیک آز توگلدر.
 خصوصاً فی زماننا هذا بواشدر بیک کوب سیزله باشلادی. هنر اوشبو
 ۲۰نجی عصرده بیک کوب مکتب، مدرسه، جمعیت خیریه و مجلس
 شوری لر مننی کیلر یاپدری؟ البتته حکومتنر توگل بلکه شول مرائی
 صوفی اسمنده یوروچی منافقلمزدر. بوهر کهگه معلومدر. اللهغه صعندق
 (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ)
 آلاغه: الله طرفندن ییبرلمش پیغمبر سوزینه، کشیلر نیچاک اینانا، سزده
 شولای اینانگنر دیب ایتوله قالسه، جوابلرنده: بزده احمقلمر ایناندیغی کبی
 اینانیقمنی دیورلر (أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ) آگاه بولوگز!
 آلا اوزلری احمقلمدر، فقط بلیمیلر - نادانلدر. (وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا
 قَالُوا آمَنُوا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شِيَابِنِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ) آلا:
 مؤمن لر یاینه کیلسلر یاخود مؤمنلر ایله اوچراشسالر، بز مؤمن دیب
 نهینه لر اما اوزلرینک آزغون لری وغایت اوصاللری یاینه کیلوب اولاقه

بولسەلەر، بۇ سىزنىڭ ايله بۇ دىندە، بۇ تىك مۇمىنلارنى مۇقىللاپ و آلداپ قەنە يورۇمۇز دىلەر (*).

البتە مۇناقۇش كىشى كىم چاناسىنە اوطۇرسا شۇنىڭ جۇرۇن جۇرۇلۇپ يورۇيدۇر. شۇشى يىللارداغىنە كوردىك بىت. غۇرۇمى اىسەملى بۇر پاپاس چالما چاپان كىيۇپ ساچىن آلدىرۇپ بۇزنىڭ تاتار تۇركلارنى شۇل تۇشقى سۇقتى ايله قىناعتلىنىدى. مۇكلر ايله رىسۇم تۇشۇرتۇپ و شۇنى قۇلدىن قۇلغە يورۇتۇپ، ھۇر دانەسۇن اىللى تىن دىن بىش سۇمغە قىدىر ساتىدۇرۇپ ھۇر غۇزىتە شۇنى اعلان ايتۇپ، بىپۇچارە تاتار تۇركلرى آنىڭ مۇبىقى كىسۇب، چالما چاپان كىيۇپ يورۇوينە ايسى كىتۇپ و آنىڭا بىك كۇپ ياردەمدە بۇلىنىدۇر. بۇركت و ىرسۇن ياكى دىن اوز ھالىنە قاپتۇپ آرا مۇزدىن بۇغالىدى. بۇخسە دىخى بۇر ايكى يىل يورۇسە مۇغالىدە ھۇر بىدلر جىيۇپ ايشاندى بۇلا ايدى. آنىڭلارغە كىرك: بۇنى مۇناقۇش غۇرۇمى كىيىلرگە كىنە خاس تۇگۇل، زامانىدە دىنلرنى ساتۇپ مۇعاش قازانىۇچىلر و دىن اىسەندىن سۇيۇلۇپ آلداپ يورۇچىلر اوز آرا مۇزدەدە آنى تۇگۇل كۇرىنەدۇر. باطل ھەمىشە باطل و بىيۇدە = لىكن مۇشكىل بۇدۇر اوز سۇرت قى ظۇھۇر ايدە، غۇبۇت تۇغۇرى سۇزدۇر. (اللہ يستهزى بھم ويمدھم فى طغيانھم يعمھون) آنىدى مۇناقۇشنى: جناب اللہ وقتىلە استهزاء ايدۇپ خۇر قىلۇر، چىكىدىن تۇش اوصاللىقلىرىدە ھىران قالدىرۇپ بۇر آنى وقتىلە آراغە فۇرسەت بىرۇر (اولئك الذين اشتروا الضلالة بالهدى فما ربحت تجارتهم وما كانوا مهتدين) آلاز آنى غۇلۇقنى اوزلر بىنىڭ ھۇدايت تۇقىلۇقلىرىنى بىرۇپ، آلماشۇدۇرۇپ ساتۇپ آلدىلر، بس آلاز بۇ سۇدالرىندىن اصلا قاندى كۇرۇمسىلر و تۇغۇرى يۇلغەدە كۇنلەش بۇلا آلماسىلر (مثلهم كمثل الذي استوفد نارا فلما اضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم) و تۇركھم فى ظلمات لا يبصرون) اول مۇناقۇشنىڭ مۇثالى شۇلدىر: بۇرۇ اوطۇ

(* بۇ آيت انسانلر آراسىندە شىطانلر بۇلدىغىنە ايكىنچى دىلىلر، بۇر دىلىل فاتحە سۇپەسىنىڭ تۇسىرىدە ذكۇر اولۇش ايدى.

یاندراچ تیره یاغی یافتروب تمام یافتروب جیتکانده گنه جناب الله
آنځ اوطن سوندروب جیبارسه هیچ بر نرسه کورمسلك فارانغی ده قالا.
مناققر حالیده تمام شولای در یعنی تل ایله گنه ایمان یاقیتسن کورساتکان
بولسه ده چنلاب اینانوی بولماغاچ تل ایمانینځ یاقیتسی قالما یاچق دیه کدر .
(صم بکم عمی فهم لا یرجعون) آلا: چوقراقلر - تیوشلی وحق سوزگه
قولاق آصمیلر همه تلمسزلر - خیرلی اشلرنی سویلی بلمیلر وهمده
صوقلر - توغری یولنی ده کوره بلمیلر، شول سببدن آلا اوزلرینځ
آزغون توزغونلقلرندن قایتاده آلماسلر (أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ
وَرَعْدٌ وَبُرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حُدُورَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ
مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ) مناققرگه دغیده مثال شولدر: آلا کوك کورهب یاشن
یهشنه ب فارانغی کیچه قارا بولوطن قویلب یا کفر یاوغانداشول یا کفر
اچنده قالغان کشیلر کبدر، آندی کشیلر، یاشن صوغوب اولودن
قورغانلقلرندن یاشن آتقانک بارمقلرن قولقلرینه قویالر. جناب الله اوزینځ
قدرتی وعلمی بلهن هر بر کافرلرنی اوزاب وچولغاب آلمشدر. (يَكَادُ
الْبُرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا ظَلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَنَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) یاشن
آلانځ کوزلرن چقارورغه یاقین بولوب قالا، یوقاریده ذکر ایدلگان
مثالده غیچه فارانغوده یا کفر آستنده قالغان کشیلرگه یاشن اوزینځ
یاقیتسی برله یافتروتوب کیتسه شول باقتیلق دن فائده لنوب آلا بر آز
بارالر، طاغن قارانغولانسه بارا آلمی طوقتاب قالالر. جناب الله تلمسه ایدی.
آلانځ قولقلرن وکوزلرن بالکلیه بترور ایدی. جناب الله هر نرسه گه
قادر یعنی کوچی یتکوچیدر

مناققر تمام شول کشیلر کبی قرآن معنی لرن طیکلاماس وایشتماس
اوچون بارمقلرن قولقلرینه طغوب قویغان کشیلر کبی قرآن نځ معنی سن

ایشتمه از لر. آلا ر نفس قار انغولغناك فالغانلر؛ آلا ر نفس لر ینه موافق نرسه لر نیگنه
 بر آز ایشتوب اما نفسلر ینه موافق بولماغان نرسه لر نی برده ایشتمه مشكه صالحنوب
 اوزلر ینك شول قار انغولقلرنك توروب قالالر. فونه جناب الله اوشبو آیتلری ایله
 منافقلرنك صفتلرنده ومثاللرنده بنده لر ینه تمامیله آكلاتدی. سوره باشنك
 تقوی آدملرنك همده كافرلرنك صفتلرن آكلاتقان ایدی. ایندی هر كم
 اوزی قای طرفقه كروب یورگانن، اوز حالن و اوز معیشتن اوشبو آیتلرگه
 قاراب و چاغشدروب آكلی آلسه كبرك (یا ایها الناس اعبدوا ربكم الذی
 خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) ای آدملر! اوزگرنی وسزدن
 السگار یلر نی یار اتقان ربگرنه تابونگنر (عبادت قیلوغنر) شونك سز صافلانو چیلردن
 برلورسز (الذی جعل لکم الارض فراشا والسماء بذا وانزل من السماء ماء
 فاخرج به من الثمرات رزقا لکم فلا تجعلوا لله اندادا وانتم تعلمون)
 ربگنر سز نك اوچون جیر یوزن توشهك کبی وکوکنیده توبه کبی قیلوب
 یار اطلدی وشول كوك یوزندن یغور صولری ایندردی؛ شونك ایله سز گه
 رزق ایچون بیک کوب چیکسز یمشلر چغاردی. اوزگنر و حیوانلرگنر شونك
 آشی هم ایچه، شولای بولغاچ ایندی سز الله گه عبادتسگرنده اصلا شریك
 توتماگنر، سز ربگرنی بلهسز وتانیسز بیت.

اللهه شریك توطوچی: الله جیرنی، کوننی، آینی، قویاشنی وغیر
 وغیرلرنی یار اتقان واجب الوجود اعتباری برله جیر یوزنده هیچ بر ملتده
 برگنه کشیده تابولماس، بونی باشنده عقلی بار آدم بلهدر، فقط الله نك
 معبود بولماقی اعتباری برله شریك توطوچیلر هر بر ملتده بیک کوب تابلور،
 بعضیلر قویاشقه عضیلر آغه و بعضیلر بولدیغنه یا که بزوغه، اوطقه، صنم
 وصورتکه همک فرعون لرگه وغیری نرسه لرگه تابونو طولوب یاتا. بزنگ اهل اسلامک
 بوبلادن قور تلمغانن، شونك اوچون پیغمرمز ایتکان (تعس عبد الینار
 وعبد الدرهم وعبد الحمیه) یعنی هلاک بولدی: آلتونغه، کمشکه و چاپانغه،
 تابنوچیلر دیمکدر. طوپ توغری آلتون کمش و چاپان اوزینه رکوع
 وسجده ایتکان کشی بولماسده نماز نیازلرنی وئله نیندی عبادتلرنی شول
 آچه لر ایچون گنه اشله وچیلر برده ایتوب بترگیسز کوبدر. ریا شرکتلری

بىگىرەك بىزنىڭ تۈرك تائار آراسىندە جەيلوۋب كىتىكان. باغصوص ايشان
 دىگانلىرى، ملاسى، مؤذنلىرى وغير مسكىنلىرى شول دىنار، درهم و چاپان
 ئىلە كىترو اعتبارى بىرلە عبادتلىرن قووق كىبى هواغە اوچروب يورمكىلىرى
 كوز آلدەزەدر. بونلەرنىڭ بو اشلەرنە سەبب بىلەگىلى معاشلىرى تامين
 ايدلمگانلىكىدىن در. ايشاننىڭ ذانناھىچدە لزومى يوقدر. اماملا، مؤذن،
 خلفە و معلملەرگە تامين معاش ايچون بىر مقدار اجەرلەر و يرلوۋب بارولسە
 ايدى بوقدر سفسطەر يا كارلەر و شرىكت فى العبادتلىر بىزدەدە قالماز ايدى.
 ان شالله بو بىكرمنچى عصرەزە بونلەرە اجەرلەر و يرلوۋدە بىزدە بوبلاردىن
 قورتلورمز. الله و يرسون دە شولاي بولسون ايدى. اعتبار و دقت ايدىگىز
 اى عقل ايلەلىرى. (وان كنتم فى ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة
 من مثله و ادعوا شهداءكم من دون الله ان كنتم صادقين) اگر سىز بىزنىڭ
 قولمىز محمدكە ايندىرگان كىتابىمىز حقنىدە شك و شىبەدە بولسەگىز سىزدە شوگنا
 اوخشاتوب بىر سورە كىتىرگىز، اللهدىن باشقە اوزگىزنىڭ شاهدلىرىگىزنىڭ چاقروب
 قرآن مىثالندە سورە كىتىرورگە طرشوب قاراگىز. اگر دە راست ايتەتورغان
 بولسەگىز (فان لم تفعلوا ولن تفعلوا فاتقوا النار التى وقودها الناس و الحجاره
 اعدت لللكافرين) قرآن مىثالندە سورە كىتىرونى حاضر اشلى آلماساگىز
 البتە مەگىگە ەمرگەدە اشلى آلماسىز، بس ايندى كافرلار ايچون حاضرلەنگان
 اوتقە توشودىن صافلانگىز، آنىڭ اوطونى آدمىلەر و تاشلىر بولاچقدىر.
 قرآن معجزە باهرەدر، آنىڭ مىثلن اوخشاتوب بىر نەرسە چىقارورغە
 امكانى يوقدر، آنىڭ لفظلىرن و سوزلىرن آرتتىرمق ياخود كىمەوتەمەك حتى
 بىر حرفنى يا كىلىشىدروب تاراتمق دە مەمكىن توگىل. بونى ھەر مؤمن و مسلمان
 كىشى بىلورگە تىيوش. اوتىكان جەل قران دە خرىطونى مطبەسەندە خطا
 باصلغان قرانلىر طابىلغاندە، خرىطونى قراننى بوزغان و شول بوزغان
 قراننى خلق آراسىنە طاراتورغە كىرىشكان دىبە بىزنىڭ تاتار توركلارى ھەر
 جەردە شاوشو ايتىدىلەر. عواملەرگە توگىل بىلكە قارت ملالەر آراسىندەدە
 بىك كويلەرى اورس خارىطون قراننى قىصدا بوزارغە كىرىشكان بولور
 دىب سويلەدىلەر. بولونىڭ قران بوزوتەبىرلىرى البتە بىك كىلوشسىز سوز

بولدی، چونکه قرآن بوزو و بوزلونی قابل تو گلدر، بونی آ کلام اینچه
 سویله دیلر. ایٹ فصیح عرب مسیلمة الکذاب ده قصه غنه انا اعطینا
 سوره سون بوزا آلمان ایدی. فایه فالدی ایندی قرآن غی غاریطونفلر
 قرآننی بوزوب تاراتسونلر ایمش. قرآن یا کُلش اوقولور، یا کُلش
 یازیلور و یا کُلش باصلور، بونک قباحتی اشله و چیلرینه بولور اما قرآننی
 الی یوم القیامه قصداً بوزوب باصلور و آنی نشر ایتدرو اصلاً مهکن
 تو گلدر، چونکه فای جهتن بولسه ده قرآنده بر بر خطا سیزوله فالسه:
 استر اوقوده، استر یازوده و استر باصوده بولسون شول کوینچه جیبار و لمی
 حاضر آنی سیز و چیلر و بلو چیلر طرفندن توزه توله در. مونه شونک او چون
 قرآننک مقامی و درجه سی بیک بیوکلدر، آنک ایله اوینا و چیلر بولماس،
 آنی هر کم اوفور، هر کم یازار و هر کم باصار فقط هیچ بر قایوسی اول
 قرآننی بوزا آلماس، آمنابه و صدقنا (وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 ان لهم جنات تجری من تحتها الانهار كلما رزقوا منها من ثمرة رزقا
 قالوا هذا الذي رزقنا من قبل واتوا به متشابها ولهم فيها ازواج مطهرة
 وهم فيها خالدون) سویندر سین یا محمد ایمانلی و اینر گو عمل قیلو چیلرنی:
 آلا ر او چون یمشلی و آغاچلری آستندن یلغهلر آغا تورغان اوچماچ
 باغچه لری بولور نیندیگنه وقت شول جنتده گی یمشندن رزقلانسه لر بو
 اولده رزقلانغان یمشمن کبگوک دیب ایتورلر. رزقلر برسی برسیه
 اوخشاغان حالده کیتورولرلر همده آلا رغه غایت پاکیزه خاتونلر بولور،
 آلا ر اوچماحه دائمی طورورلر (ان الله لا يستحي ان يضرب مثلاً ما
 بعوضة فما فوقها) الله، چرکی چین هم آندن زورراق نرسه لر نی مثال ایتوب،
 اوخشاتوب کورساتودن اویالماز. طارتونماز (فاما الذين آمنوا فاعلمون
 انه الحق من ربهم) ایمانلی کشیلر: شول مثاللرنی ربلرندن ایکانن راست

ديب بلورلر (وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا) اما
 ايمانسز كشييلر: اول مثاللردن اللهنى نرسه استهدى ايكان ديورلر.
 قرآنده بيك كوب اورنلرده چبن، اورمه کوچ. وقرمسقه كى وق
 نرسه لر كورنگانده، كافرلر: موندى واق تويكه نرسه لر نى مثال ايتوب
 قرآنده سويلرگه الله نيچك اويالمى ايكان ديگانلر، بناء عليه بو آيتلر
 شولر نك سوزلرن فابتارو اوچون آلاغه جواب اورنده كيلگان.

مينم اوشبو تفسير منى يازغان چاغمه بر كشى كيلوب واذا لقوا
 الَّذِينَ آمَنُوا آيتى نك تفسيرنده غرومف نى مثال توطوب يازغانمنى
 كورگاج بو اش قرآننى وافلاندر و بولا ديگان ايدى، حالبوكه اوشبو
 آيتكه قاراغانده آندى مثاللر نى كبترو بيك اورنلى بولوب كورينهدر،
 مين اوز ملتزم اچنك بولغان تاريخى ومهم وانعه لر نى اوزمنك تفسيرمده
 اورنى ايله ذكر قىلا بارونى بيك تيوشلى و ضرور تابام (يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا)

ويهدى به كَثِيرًا) شول مثاللرگه اينانماولرى سببلى جناب الله كوب
 كشييلر نى حق بولدن آداسدرا و اينانولرى سببلى كوب كشييلر نى حق
 بولغه كوندره (وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ) جناب اللهغه اول مثاللر نى
 كورسه توب هيچ كهنى حق بولدن آداسدرمى مگر اللهغه بوى صونماغان
 فاسق كشييلر نى گنه آداسدرا (الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
 وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ)
 اول فاسقلر: الله نك اشانچلى ايتوب باغلاغان عهدلرن صندرالر-واتالر،
 الله بيورغان صلء رحم كبييلر نيده توتاشدرمىلر- كيسه لر، هم جبر يوزنك
 بوزلق قىلالر، اشته آلا حسرتده فالاققلردر. (كيف تكفرون
 بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّتْكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) اللهغه
 نيچك اينانميسز! حالبوكه سز اولده اولك جانسز بر نرسه ايدگز،
 صوكره سزنى ترگزوب جسانلى قىلدى، صوكره طاغيده اولتورر صوكره

طاغنده ترگزور سوگره جناب الله حضورينه فاينورسز (هو الذي خلق
لکم ما فی الارض جميعاً ثم استوی الی السماء فسویهن سبع سموات وهو
بکل شیء علیم) جناب الله: جیولغان بارچه ندرسه لرنی سز نڭ فائده لئوگز
او چون یار اندی، سوگره یوناری یعنی کوک بوزینه تابا اراده من توجه لندروب
کوک لرنی جیدی ایتوب نیگز لهب قویدی، الله هر بر نرسه نی بلگوچیدر.
فاراگز جماعت الله تعالی بزگه بتون جیر اچنده بولغان نرسه لرنی
سز نڭ او چون یار اندم دی، بز بو نرسه لردن نیندی فائده کوره مز؟
یاوروپا و آمریقاد: جیر ده بولغان جمیع نرسه لرده وبا خصوص معدن
او چافلرندن فائده لنه بلو او چون نی قدر علم اشیا، علم کیمیا و غیر توری
علم لکلر او قولا و بونڭ او چون خصوصی زور مدرسه لر و دار الفنون لر
سالونا، بزنی او چون آلا شیکلی فائده لنه بلیمیز! نی او چون بز الله
تعالی حضرتلرینڭ اوشبو سوزن طسکلامیمز؟ فایده بزده بو علم لکلر نی
اوگره ته تورغان مدرسه لر؟ مونه بولار نی بخشیغنه او یلاغان کشی ققروب
یغلار لقدر. اوقو کیره ک، مکتب کیره ک الله موفق ایلسون (واذ قال ربک
للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة) یا محمد! ربک فرشته لرگه: مین جیر
یوزنده بر خلیفه (یعنی آدم علیه السلامنی) یارانا چاغم دیب ایتکان وقتک
قالوا اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفک الدماء ونحن نسبح بحمدک
ونقدس لک) فرشته لر ایتدی لر: جیر ده بوز فلق قیلا تورغان وفان توگه
تورغان خلیفه نی یارانا چاقسن مو، حالبوکه بز سیننی ماقتاو ایله تسبیح
ایتوب و سیننی هر بر کیه چیل کلردن پا کله ب تورابز (قال انی اعلم ما لا
تعلمون) فرشته لر نڭ شول سوزلرینه جوابنده جناب الله: سز بلمه گان
نرسه لرنی مین غایت بلوچیمن دیدی (وعلم آدم الاسماء کلها ثم عرضهم
علی الملائکة فقال انبئونی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین) جناب الله آدم

عليه السلامكه هر بر نرسه نك اسملرن بليدردى صوكره شول نرسه لرنى
 فرشته لركه تقديم ايتوب: اى فرشته لرم اگر سز سوزلر كز ده راست
 ايتوچيلردن بولسه كز بونرسه لرنك اسملرن آتاب ايتوب بپر وكز ديدى.
 الله تعالى هر نرسه دن الكارى آدم عليه السلام كه هر تورلى نرسه لرنك
 اسملرن اوكرتكان، بوندىن بر اون جل الك بوزك تاتار توركلرى آراسنك
 اصول جديده مكتبلرى آچلغاچ اول مكتبلرده بالالرغه آربا، چانا وغير
 تورلى نرسه اسملرنكه اوقوطالردىب نزاغ چغار وچيلر وطاوش كونار وچيلر
 بيك كوب بولغان ايدى. مونه بو ايتدىن ايسه اول رهوشده ايك اول
 نرسه اسملرن بليدردنك بيك يخشى وكوركام اش بولديغى آكلاشيلادر.
 (قالوا سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا انك انت العليم الحكيم) فرشته لرن:

يارب! بزده علم لك يوق مگر سين بليدرسا كنه بز سكا تسبيح ايتهمز،
 سين اوزك بلوچى سن، سين حكمتلى سن ديديلر. (قال يا ادم انبئهم

باسمائهم فلما انباهم باسمائهم قال الم اقل لكم انى اعلم غيب السموات
 والارض واعلم ما تدون وما كنتم تكتمون) جناب الله: اى آدم! شول

نرسه لرنك اسملرن آتاب آتاب فرشته لركه خبر بپر اى ديوكه آدم همه
 اسملرنى ايتوب بپر كچاچ الله تعالى فرشته لركه: اى فرشته لرم سز كه مين:
 - كوكلرد ويرده بولغان ياشرن نرسه لرنى بله من همه سزك آشكاره
 اشله گهن اشلر كزنى وياشرون اشلر كزنى بله من ديب ايتمادمه؟ ديدى
 (واذ قلنا للملائكة اسجدوا لادم فسجدوا الا ابليس ابى واستكبر وكان

من الكافرين) آدمكه سجده قيلو كز ديب فرشته لركه ايتكانمز زمانده
 فرشته لرن همه سى بردن سجده قيلديلر تيك ايليس كنه چيگنوب هم
 تسكبر لنوب سجده ايتماينچه كافر لر گروه سندن بولدى.

بو اورندهغى سجده دن مراد سجده عبادت توكل بلكه سجده تحيهدر
 يعنى سلامشو سجده سيدر. عبادت نيمتى ايله سجده قيلو يالكرن الله تعالى
 حضرتينك اوزينه كنه معصومدر. (وقلنا يا ادم اسكن انت وزوجك الجنة

وَكَلَّا مِنْهَا رَعْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ
 بز آدمگه اوزنك وهم خاتونك جنتكه كركز، آنك تله كه نكز چه آشا كز فقط مونه
 بو آچاقه يقين ده بارما كز آندان آشاما كز والا ظالم لردن بولور سز ديدك.

بو جنت نيندى جنت ايدى، قيامت كوزنده بولاچاق او جهامى
 ايدى، تهله چير يوزنده گى بر گوزل باغچه مى ايدى. اوشانداق بو
 آچاق نرسه آچاقى ايدى. بو حقه تورلى تفسير ارده تور ليچه يازلمشدر.
 السيد محمود الا لوسى حضرت لرى روح المعانى اسملى تفسير ارده بو حقه
 بيك كوب تورلى قيل وقال لر كيتروب آخرنده فلان جنت ياكه فلان
 آچاق ديب تعيين ايمه و آرتغراق و گوزلدر ديگان. ميننده مسلكم
 قر آننى عقل ايله تفسير قيلو اولماديغندن قر آن مقدسدن آكلاشلمان
 قدر گنه معنى بيروب كفائيتلندم (فازلهما الشيطان عنها فاخرجها مما
 كانا فيه وقلنا هبطوا بعضكم لبعض عدو ولكم في الارض مستقر ومناخ

الى حين) شيطان آدمينده وآنك خاتوننده آلداب يولداب جنتندن
 تايدروب چغاردى شول وقتده بز آلا رغه: سز ايندى بر بريكز گه
 دشمان بولوب توبه ن چير گه توشوگز، اجا گز گه قدر شول چير
 يوزنده قرار قيلوب تورور سز وشونده فائده لنور سز ديدك. (فتلقى
 آدم من ربه كلمات فتاب عليه انه هو التواب الرحيم) آدم رب سندن
 بر قدر سوزلر او گره نديده شونك ايله توبه قيلدى. الله ده آنك توبه سن
 قبول ايدى. الله غايت ده رحيملى وتوبه لر نى بيك قبول ايتكو چى در.

آدمنك رب سندن او گره نوب توبه قيلغان سوزلرى: (ربنا ظلمنا
 انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين) ايدى، بونك
 تفسيرى سورة اعرافده بولور. (قلنا هبطوا منها جميعا فاما ياتينكم منى
 هدى فمن تبع هداى فلا خوف عليهم ولا هم يعزنون) بار چه كز ده

جنت دن اینوگز دیدک ا کرده سزگه مینم طرفدن هدی یعنی توغری یولغه کوندره
 تورغان کتاب مقدس کیلسه وبرهن شول هدی - کتاب سوزینه اینانوب
 اهرسه شول کشیگه آخرتده قورقو و کویونو هیچده بولماس. (وَالَّذِينَ

كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) آیتلریمه
 اینانماغان و کافر بولغان کشی لر اوت اهلی بولوب دائمی شونک قالاچقلردر.

جناب الله نك اوتده دائمی مگگو قالاچقلر دیدکی قوط اوچقچ
 قورقنچلی و عیدلری بیک آچق معنالی سوزلردر، فقط بو قورقنچلی
 و عیدلرنده تخلف ایتوب یعنی بالکلیه اشل می، اوتقه صالحی یا خود
 صالحهده اوزینک بنده لرینه اولچاوسز چیکسز بیک کیك رحمتیله
 عنابدن قوتقاروی بتون علمای کرام اتقاقی ایله درستدر، چونکه الله
 اوزرینه واجب ایتولگان هیچ بر شی ده یوقدر. بو اش خلف الوعید
 دیب آنالادر. کرم ایسهینه کیلشه تورغان غایت کمال صفتاردندر.
 الله تعالی ایسه جمیع کمال صفتلر ایله صفتلانغان ارحم الراحمین در.
 درست آنک قهریده قاطی در فقط رحمتی قهرندن الگاری در. چیر
 یوزنک نیندیگنه ملتدن بولسه بولسون هر کم آدم بالالری و الله قللریدر.
 دلیل: (ان کل من فی السموات والارض الا اتی الرحمن عبدا)

تفسیری مریم سوره سنده کیلور. (یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی الّتی

انعمت علیکم و اوفوا بعهدی اوف بعهدکم و ایای فارهبون) ای اسرائیل

یعنی یعقوب بالالری. سزگه بیرگان نعمتمنی ایسکرده توتوگز، مینم

عهدیمه وفا قیلوگز، مینک سزنگه عهد کزگه وفا قیلور من، تیک میندن گنه

قورقکز. (و امنوا بما انزلت مصدقا لما معکم ولا تکونوا اول کافر به

ولا تشتروا بایاتی ثمنا قلیلا و ایای فاتقون) سزگه ایندردکم (تورات

کتابینی اشاندروب ایندردکم کتابقه (قرآن گه) اینانکز،
 شوکار ایك اولمگی کافر بولما کز، آزغنه آچه برا برینه مینم آیات لومنی

آله اشدر و ب صاتوب چييارمه گز، تيك ميندننگنه قورفكز - صافلانكز
 (وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حق برله باطلنى
 قاطشدر و ب و بطاشدر و ب بلمسز يا صاما كز و بله طور و ب حقلقنى
 ياشرمه كز (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) توغرى و درست
 ايتوب نماز قيلو كز، زكات بير و كز و ركوع قيلو چيلر ايله برگه مزده ركوع
 قيلو غز يعنى نماز كزنى ركوع ايله قيلو كز ديمكدر.

اسرائيل: محهمى نلدر، تاتار چه الله بنده سى ديمكدر. ئيل الله اسمى
 بولوب «اسر» بنده معنا سنده در. بو اسرائيل يعقوب عليه السلامك لقب
 اسمى بولمىش ديورلر. اصلده بو آيتلر بنى اسرائيل گه خطاب ايدلوب
 كيلگان بولسه لرده حكلمرى عامدر. هر ملت: الله نك بيرگان نعمتن
 ايسكه توشروب آنك عهدلر نده وفا قيلوب، آندانغنه قورقوب و آنك
 ايندرگان كتابلرينه اينانوب دنيا آنچه سينه دين و قرآن اسمندن دين
 و شريعت صاتماسقه، حق برله باطلنى برگه قاطشدر بوطاماسقه، بله
 تور و ب حقنى ياشرمسكه، جماعت ايله برگه نماز او قورغه و ماللارندن زكات
 بيرورگه تيوشدر. بزنگ تاتار توركارى آراسنده بيگره كك دين و شريعت
 استرزلر اسمندن دين صاتلوب كيله طورغان خرافاتلر بيك كويدر،
 نصيب بولسه مين اوز منك اوشبو تفسير مده اررني كيلگانده مذكور
 خرافاتلرني تفصيلا بيان ايدم چكمن ان شالله. ربنا لا تزغ قلوبنا بعداذ
 هديتنا وهب لنا من لدنك رحمة انك انت الوهاب.

اوشبو اورنده قرآن كريم نك اولنگى پاره سينك بر ربعى يعنى
 دورتن بر اولوشى تمام بولى. بوندن سوكره بو تفسير نك هر كيسه گيك
 شول مقدارده چغوب مجموعسى ۱۲۱ كيسه ك بولا چقدر الله تعالى تمام
 قيلورغه نصيب ايلسون.

بو كيسه ك نك اصل نسخه سى يازلدى نيرنى يارمينكه سنك ۱۹۱۴ نچى
 يل نك اوغست آيدم.

محمد كامل المطيعى تحفة اللين.